

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

(Lifelong Learning)

ชัยวัฒน์ สุกฤษรัตน์
ภัทรพร สุกฤษรัตน์

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

(Lifelong Learning)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์.

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning). – นนทบุรี : เอ็มดี ออล กราฟิก, 2566.
140 หน้า.

1. การจัดการเรียนรู้ 2. การเปลี่ยนแปลง 3. อนาคตทางการศึกษา

375 ช116ก

ISBN 978-974-03-4196-3

ผู้เขียน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ และภัทรพร สุทธิรัตน์

ภาพปกและรูปเล่ม

กรณิการ์ ศรีเชื้อ

พิมพ์ครั้งที่ 1

มีนาคม พ.ศ. 2566

จำหน่ายที่

ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
อาคารวิทยกิตติ์ ชั้น 14 สยามสแควร์ซอย 9
โทร. 0-2218-9868 โทรสาร 0-2254-9495
CALL CENTER โทร. 0-2255-4433
<http://www.chulabook.com>

ติดต่อผู้แต่ง

โทร. 0-8168-8905-5
e-mail : advisor91@gmail.com

พิมพ์ที่

บริษัท เอ็มดี ออล กราฟิก จำกัด

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหนังสือ “การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง” ที่ผู้เขียนได้นำมาเรียบเรียง จัดระบบใหม่ให้เป็นเล่มเล็กที่อ่านได้เฉพาะเรื่อง เนื่องจากมีผู้อ่านเสนอแนะว่าต้องการอ่านหนังสือเล็กๆ ที่จับในตัวเองและสามารถเลือกอ่านตอนไหนก็ได้ ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลาในการอ่านและลดค่าใช้จ่ายในการหาซื้อ มาอ่าน นับว่าเป็นข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างมาก

ผู้เขียนจึงดำเนินการปรับปรุงเล่มและจัดระบบใหม่ตามที่ผู้อ่านต้องการ โดยการจัดเนื้อหาในแต่ละเล่มจะนำเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันมาจัดแบ่งเป็นตอนๆ รวมเป็น 7 เล่มเล็ก ที่มีเนื้อหาร้อยเรียงต่อเนื่องกันไป ซึ่งผู้อ่านสามารถศึกษาจากเล่มใดเล่มหนึ่งก่อนก็ได้ตามพื้นฐานความรู้เดิมของผู้อ่าน

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหนังสือและให้ความสนใจ ติดตาม คอยสอบถามความก้าวหน้าในการเขียนหนังสือของผู้เขียนอย่างต่อเนื่องตลอดมา หากมีข้อมูลหรือการปรับเปลี่ยนสิ่งใดที่จะทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอน้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาให้เป็นหนังสือที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษามากที่สุด

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์

สารบัญ

คำนำ

สารบัญ

ตอนที่ 1 การเรียนรู้ที่ไร้การกีดกัน

บทนำ	1
เสรีภาพและอิสรภาพ	3
การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน	5
การเรียนรู้แบบกีดกัน	7
ผลของการเรียนรู้แบบกีดกัน	11
การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนพ้นจากการกีดกัน	17
การปรับเพื่อรับการเรียนรู้วิถีใหม่ (New normal)	22
บทสรุป	38
ข้อคิดสู่การปฏิบัติ	39
คำถามสะท้อนคิด	42

ตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

บทนำ	45
การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)	46
การเรียนรู้แบบสะสมหน่วยการเรียนรู้	48
รูปแบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต สำหรับคนไทย	62
บทสรุป	64
ข้อคิดสู่การปฏิบัติ	66
คำถามสะท้อนคิด	73

สารบัญ (ต่อ)

ตอนที่ 3 หลักการจัดการเรียนรู้จากชีวิตจริง

บทนำ	75
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพล	76
อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร	
โทมัสอัลวา เอดิสัน	83
เลโอนาร์โด ดา วินชี	89
สตีฟ จอบส์	99
บิล เกตส์	107
แจ็ก หม่า	115
หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต	123
บทสรุป	125
ข้อคิดสู่การปฏิบัติ	126
คำถามสะท้อนคิด	130

บรรณานุกรม	130
------------	-----

ตอนที่ 1

การเรียนรู้ที่ไร้การกดขี่

- 💡 เสรีภาพและอิสระภาพ
- 💡 การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน
- 💡 การเรียนแบบกดขี่
- 💡 ผลของการเรียนแบบกดขี่
- 💡 การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนพ้นจากการกดขี่
- 💡 การปรับตัวรับการเรียนรู้วิถีใหม่ (New normal)
- 💡 บทสรุป
- 💡 ข้อคิดสู่การปฏิบัติ
- 💡 คำถามสะท้อนคิด

บทนำ

ภาพข่าวเหตุการณ์การเรียกร้องเสรีภาพ

และการจัดการศึกษาที่ดีขึ้นในหลายวันของช่วงเดือนสิงหาคม 2563 นับว่าเป็นมิติใหม่ที่นักเรียนนักศึกษาพยายามเข้ามาช่วยชาติในการให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งนักการเมืองบางคนให้ความเห็นว่าเป็นครั้งแรกที่มีอบเรียกร้องให้มีการจัดการศึกษาที่ดีขึ้น โดยมีการเรียกร้องให้รัฐบาลหยุดคุกคามนักเรียน ซึ่งมีการขับไล่ นายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วย สิ่งที่ทำนักเรียนทำอยู่ในวันนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพราะเป็นการเรียกร้องเสรีภาพและการจัดการศึกษาที่ดีขึ้นเพื่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้นให้บ้านเมืองเป็นประชาธิปไตยและประเทศมีอนาคตสำหรับทุกคน ซึ่งรัฐบาลคงต้องหยุดคุกคามนักเรียนและรับฟังความเห็นข้อเรียกร้องของพวกเขาอย่างจริงจัง เพื่อจัดระบบการศึกษาให้ตอบโจทย์ของนักเรียนทั่วประเทศ

ผู้สื่อข่าวรายงานบรรยากาศ การชุมนุมของกลุ่มนักเรียนเลว บริเวณริมกำแพงหน้ากระทรวงศึกษาธิการต่อเนื่องโดยกลุ่มนักเรียนได้มุ่งเป้าไปที่ นายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แล้วชูสามนิ้วพร้อมตะโกน **“ออกไป”** ขณะที่ นายณัฏฐพล ได้นั่งลงพูดคุยกับนักเรียนด้านหลัง พร้อมกับบอกว่าให้นักเรียนชูสามนิ้วได้ ไม่ห้าม พร้อมทั้งจะจับเข้าพูดคุยแก้ปัญหา วันนี้ตั้งใจมารับฟังเพื่อนำปัญหามาสรุปและหาทางแก้ไข ทั้งนี้ได้ย้ำด้วยว่า

หากนักเรียนทูลถามนิวแล้วครูมาห้ามหรือมาปิดมือเด็ก ถือว่าครูมีความผิด ทำร้ายนักเรียนจากนั้นตัวแทนกลุ่มได้มอบนกหวีดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยตัวแทนโรงเรียนชื่อดังแห่งหนึ่งของประเทศ กล่าวว่า กฎโรงเรียนนั้นละเมิดกฎกระทรวงศึกษาธิการ และยังละเมิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อีกด้วย แต่กฎที่โรงเรียนออกกลับละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์เช่น นักเรียนหญิงต้องสวมเสื้อขั้วในสีขาว เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ชายมาละเมิดแต่ทำไมไม่สอนให้ผู้ชายไม่มาล้วงละเมิดทางเพศผู้หญิง เป็นต้น เราต้องการสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของตน กระทรวงศึกษาธิการควรออกมาขอโทษและเยี่ยวยานักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากร่างกายและจิตใจให้กับนักเรียนที่ได้รับผลกระทบตัวแทนนักเรียนกล่าวต่อว่าการที่นักเรียนออกมาตั้งคำถาม ออกมาเรียกร้องกลับถูกครูดำเนินว่าเป็นการสร้างชื่อเสียงที่ไม่ดีให้กับโรงเรียน ซึ่งเรื่องนี้อาจจะขัดกับรัฐธรรมนูญที่ระบุให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งหลายคนหวังว่านักเรียนจะลุกขึ้นสู้กับอำนาจมืดของโรงเรียน และหวังว่านักเรียนจะได้รับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอย่างที่จะควรจะได้รับ (มติชนออนไลน์, 2563)

ข่าวล่าสุดที่สร้างความสนใจอย่างมากของประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนในช่วงปลายเดือนกันยายน 2563 คือการเผยแพร่คลิปในห้องเรียนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่พี่เลี้ยงเด็กปฐมวัยทำร้ายเด็ก ทั้งตี ทบ หยิก กด ถู ด่าคลุมหัว ไม่ให้ทานข้าวจนอัม หรือห้ามเข้าห้องน้ำ และเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ก็มีการแชร์คลิปเพิ่มเติมอีก กรณีครูทำร้ายร่างกายเด็กในโรงเรียนแห่งเดิม โดยคลิปนี้เป็นคลิปที่ครูอีกคนหนึ่งจับเด็กอนุบาลแก้ผ้าให้เพื่อนในห้องกว่า 30 คน เห็นสรีระทั้งหมด เนื่องจากเด็กใส่เสื้อผ้าขณะที่นั่งที่โต๊ะ โดยสาเหตุสำคัญคือครูไม่ยอมให้เด็กไปเข้าห้องน้ำทำให้เด็กอั้นฉี่ไม่ไหวและอีกหลายเหตุการณ์ที่ปรากฏในกล้องวีดิทัศน์ของโรงเรียนที่ตำรวจและผู้ปกครองขอไปดู ซึ่งเป็นการกระทำที่กดขี่เด็กตั้งแต่ปฐมวัย ทำให้เขาอาจเป็นคนก้าวร้าวในอนาคตและจะไปทำร้ายคนอื่นต่อเนื่องจากมีภาพฝังใจในการกระทำของพี่เลี้ยงเด็กที่กระทำต่อตนเอง

จากข้างต้นข้างต้นนับว่าเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาในระดับชาติและในระดับสถานศึกษา ที่หน่วยงานทางการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ต้องมีการปรับตัวให้เป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครองและสังคม รัฐบาลเองก็ต้องหยุดฟัง หยุดคุกคามนักเรียน และรับฟังข้อเรียกร้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงจุดและตอบโจทย์การพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

เสรีภาพและอิสรภาพ

“เด็กไทยชอบเสรีภาพ แต่ไม่มีอิสรภาพ” คำพูดนี้พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2557: 44-49) ท่านอธิบายไว้ว่า อิสรภาพกับเสรีภาพไม่เหมือนกัน เช่น เด็กเล่นเกม เขามีเสรีภาพในการเล่นเกม เขาก็เล่นไป แต่เด็กส่วนมากก็รู้ว่า เล่นเกมมากนักไม่ดี มีโทษหลายอย่าง เขารู้ตัว มีความรู้เข้าใจ แต่บังคับตัวเองไม่ได้ ก็ต้องเข้าเล่นเกมอีก ห่วงไม่ได้ ขาดไม่ได้ แล้วก็เกิดโทษแก่ตัวเองทั้งที่รู้มันแหละ นี่คือเสรีภาพ (liberty) โดยที่ตัวเองไม่มีอิสรภาพ (independence) ซึ่งการขาดอิสรภาพทำให้เด็กใช้เสรีภาพไม่ถูก ตามตัวอย่างข้างต้น เมื่อคนไม่มีอิสรภาพ ก็ใช้เสรีภาพไม่เป็นหรือใช้ไม่ได้ผลและเกิดโทษมาก บางทีกลายเป็นว่าเพราะขาดอิสรภาพก็เลยต้องจำกัดเสรีภาพเพื่อกันไม่ให้ใช้เสรีภาพผิดๆ หรือใช้อย่างเสียหายซึ่งท่านอธิบายคำว่า **“อิสรภาพ”** คือ **“ความเป็นใหญ่ในตัวเองและไม่ขึ้นต่อสิ่งอื่น”** อิสรภาพมีหลายระดับ เช่น อย่างง่ายๆ ถ้ามีปัญหาว่าสิ่งนี้ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ถ้ามีอิสรภาพหรืออิสระ ก็หมายถึงว่าสามารถเว้น สามารถไม่ทำสิ่งนั้น เพราะตนไม่ต้องขึ้นต่อสิ่งนั้น หรือสิ่งนั้นบังคับตนไม่ได้ ก็เป็นคนเก่งจริง คือมีอิสรภาพ จากกรณีเด็กเล่นเกม ที่กล่าวว่า เด็กใช้เสรีภาพในการเล่นเกมอย่างเต็มที่แต่เขาไม่มีอิสรภาพ เพราะตกอยู่ใต้อำนาจของเกม ขึ้นต่อเกม ติดเกม หลงเกมจนหมดอิสรภาพ

จนเกิดโทษแก่ตนเองแก่ครอบครัวแก่สังคม การใช้เสรีภาพของเขากลายเป็น การซ้ำเติมโทษให้หนักขึ้น เราจึงต้องพัฒนาเด็กให้มีอิสรภาพ อิสรภาพเป็นเรื่องใหญ่ และเป็นความหมายอย่างหนึ่งของนิพพานคือ ความเป็นใหญ่ในตัวเอง ไม่ขึ้นต่ออะไรแม้แต่กิเลส เอาชนะกิเลสได้หมด กิเลสจะมาบีบบังคับชักนำไปยวดยาไม่ได้ จึงเป็นหลักที่สำคัญ

ถ้าเราไม่เข้าใจเสรีภาพที่ชัดเจน และใช้เสรีภาพไม่เป็น ก็อาจจะกลับไปเป็น เสรีภาพแบบสัตว์ป่าได้ ความเป็นอิสรภาพภายในที่แท้จริงซึ่งสัมพันธ์กับพัฒนาการมนุษย์ เมื่อคนพัฒนาและมีปัญญาสูงขึ้น ก็จะทำให้เข้าใจเรื่องอิสรภาพชัดขึ้นจนเข้าใจอิสรภาพ แล้วอิสรภาพที่แท้ก็จะทำให้ใช้เสรีภาพได้อย่างถูกต้อง คือถ้าปฏิบัติอย่างถูกต้อง เสรีภาพก็เป็นตัวเกื้อหนุนที่จะทำให้เกิดอิสรภาพ แล้วอิสรภาพก็จะทำให้ใช้เสรีภาพ ได้อย่างถูกต้องซึ่งการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจึงไม่เกื้อหนุนอิสรภาพผู้เรียน เรายังไม่พัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นอิสระผู้เรียนจึงยังไม่รู้จักเสรีภาพที่แท้จริง เขาจึงใช้เสรีภาพไม่เป็นสังคมเลยยุ่งไปหมด บางครั้งการใช้เสรีภาพไม่ถูกต้อง จึงต้องมีกฎหมายเข้ามาจัดการ จำกัดขอบเขตของเสรีภาพเท่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งตรงนี้คงต้องอาศัยการศึกษามาช่วยพัฒนาคนอย่างมากคำว่า **“ผู้เรียนเป็นสำคัญ”** จึงต้องหมายถึง การให้ผู้เรียนได้มี **“อิสรภาพ”** อย่างแท้จริง ในการเรียนรู้จึงจะทำให้เขามีสติปัญญา และเข้าใจคำว่า **“เสรีภาพ”** อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การมีอิสรภาพ ย่อมนำมาซึ่งการเข้าใจและปฏิบัติตามเสรีภาพ อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนจึงต้องให้อิสรภาพแก่เขา ในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ เพื่อให้เขาค้นพบและเข้าใจว่าเสรีภาพคืออะไร มีแค่ไหน เมื่อโตขึ้นเขาก็จะนำคำว่า **“เสรีภาพ”** ไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม กับสภาพสังคมนั้นๆ

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน

มีคำถามว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่พยายามจัดกันให้สอดคล้องกับคำว่า “**ผู้เรียนเป็นสำคัญ**” (Learner-Centered) แล้วผู้เรียนมีอิสรภาพและเสรีภาพจริงหรือไม่ ซึ่งสมน อมรวิวัฒน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 : 5) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอิสรภาพ ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เรียนรู้อย่างมีความสุข เน้นกระบวนการคิดปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ สอดคล้องกับคติ สอนให้ทำ นำให้คิด ลงมือทำ เรียนรู้สอนตนเอง เอาความจริงเป็นตัวตั้ง เอาวิชาเป็นตัวประกอบ และทิศนา ขัมมณี (2545 : 121) ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (active participation) ทั้งทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีบทบาทดังกล่าวมากกว่าผู้สอน ซึ่งชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561:18) สรุปว่า “**การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**” เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีอิสรภาพในการสร้างองค์ความรู้ของตนเองเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยได้ใช้กระบวนการคิดปฏิบัติได้จริงมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (active participation) ทั้งทางกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนมากกว่าผู้สอน

จากความหมายการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญข้างต้นจะเห็นว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีอิสรภาพในการเรียนรู้ ตามความถนัด ตามศักยภาพ ความสนใจ ความคิด การปฏิบัติจริงของตนเอง รวมทั้งมีการเรียนรู้อย่างมีความสุขด้วยโดยผู้เรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรมมากกว่าผู้สอน

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเรียนที่ต้องไม่ถูกครอบงำจากผู้สอนมากนัก ผู้เรียนควรมีอิสระที่จะคิด ค้นคว้า ทำการทดลอง สร้างงาน โดยมีความร่วมมือกับคนอื่นในการทำงาน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความหมายที่ไปในทิศทางเดียวกับคำว่า “**เสรีภาพและอิสรภาพ**” ดังกิจกรรมที่เราเห็นอยู่ในห้องเรียนบ่อยๆ ขณะไปนิเทศ ไปเยี่ยมห้องเรียน สังเกตการสอนของนิสิต ฝึกประสบการณ์หรือครูประจำการว่าช่วยพัฒนาเสรีภาพและอิสรภาพให้ผู้เรียนหรือไม่ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนการสอนกับเสรีภาพและอิสรภาพของผู้เรียน

ประเด็น	เสรีภาพ	อิสรภาพ
1. ครูให้นักเรียนเปิดหน้า 20 แล้วอ่านตามเพื่อน	มีเสรีภาพภายใต้กรอบที่กำหนด	นักเรียนขาดอิสระต้องเรียนตามครูกำหนดและอ่านตามเพื่อน
2. ครูให้นักเรียนทำการบ้าน ท้ายบทเรียนข้อ 1-10	มีเสรีภาพภายใต้การบ้านที่ครูกำหนด	นักเรียนขาดอิสระเพราะต้องทำการบ้านตามที่ครูกำหนดเท่านั้น
3. ครูให้นักเรียนไปค้นงานจากอินเทอร์เน็ต เรื่องโควิด-19	มีเสรีภาพภายใต้แหล่งค้นคว้าที่ครูกำหนด	นักเรียนขาดอิสระเพราะต้องค้นงานจากอินเทอร์เน็ตเท่านั้น
4. ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานกับเพื่อนๆ	มีเสรีภาพการทำงานกับคนอื่นภายใต้ครูกำหนด	นักเรียนขาดอิสระในการทำงานกับคนที่ตนเองอยากทำงานด้วย
5. ครูแจกใบความรู้เพื่อให้ นักเรียนศึกษาค้นคว้า	มีเสรีภาพในการศึกษาภายใต้ใบความรู้ที่ครูกำหนด	นักเรียนขาดอิสระในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย